

INFORMATION OM JUSTITIEKANSLERNS TILLSYNSVERKSAMHET

Justitiekanslern har till uppgift att granska att de som utövar offentlig verksamhet efterlever lagar och andra författningar och att de även i övrigt fullgör sina åligganden.

Enligt Justitiekanslerns instruktion ska ett klagomål prövas av Justitiekanslern bara om frågans beskaffenhet ger Justitiekanslern anledning att ta upp saken till prövning. Till detta kommer att Justitiekanslern är vad som brukar kallas ett extraordinärt tillsynsorgan.

Justitiekanslern är på grund av vad som nu har sagts i princip fri att avgöra vad som ska tas upp till prövning och vad tillsynen ska inriktas på. Justitiekanslern avgör själv om ett klagomål ska föranleda någon åtgärd här. Justitiekanslern behöver inte motivera sitt beslut och beslutet kan inte överklagas. Den granskning som utförs avser i princip aldrig bedömningar i sak. Granskningen är i stället främst inriktad på tillämpningen av gällande regler för hur mål och ärenden ska handläggas. Justitiekanslerns uppdrag omfattar inte heller att hjälpa allmänheten med svar på allmänna juridiska frågor.

Vanliga orsaker till att en anmälan inte föranleder någon åtgärd hos Justitiekanslern

1. Anmälan gäller någon som inte omfattas av Justitiekanslerns tillsyn, t.ex. ett privat företag. Det är bara myndigheter och deras anställda samt vissa andra som ägnar sig åt myndighetsutövning som står under Justitiekanslerns tillsyn. Justitiekanslern kan inte granska regeringen eller statsråd och inte heller riksdagens myndigheter eller anställda och uppdragstagare vid riksdagens myndigheter.

2. Anmälan gäller en myndighets eller en domstols avgörande i sak eller de bedömningar i övrigt som myndigheten eller domstolen har gjort.

- Justitiekanslern kan inte ändra eller upphäva domar eller beslut.

- Justitiekanslern uttalar sig i princip aldrig om bedömningsfrågor, eftersom domstolar och myndigheter ska göra sina bedömningar självständigt.

- Granskningen är inte avsedd att föregripa eller ersätta den prövning som kan ske (eller hade kunnat ske) i ordinarie ordning, t.ex. genom ett överklagande till en högre instans.

3. Anmälan gäller ett beslut eller en åtgärd i ett pågående ärende.

- Justitiekanslern kan inte ingripa i prövningen av ett enskilt ärende hos en myndighet eller domstol.

- Justitiekanslern kan inte ge någon anvisning till myndigheten eller domstolen om hur den bör agera i ett visst fall.

- Justitiekanslern uttalar sig normalt inte heller om det lämpliga i en åtgärd som en myndighet eller domstol har beslutat om i ett pågående ärende.

4. Anmälan rör händelser eller förhållanden som ligger mer än två år tillbaka i tiden. Att Justitiekanslern normalt inte granskar förhållanden som är mer än två år gamla hänger bl.a. samman med de tidsfrister som gäller för att kunna ställa någon till svars i disciplinär ordning och som innebär att möjligheterna att vidta någon åtgärd normalt faller bort efter två år.

5. Anmälan gäller förhållanden som en annan myndighet utreder eller har utrett. Justitiekanslerns granskning ska som huvudregel inte ersätta den tillsyn och rättstillämpning som ankommer på andra.

6. Anmälan prövas eller har prövats av Riksdagens ombudsmän (JO). Justitiekanslern och JO har i fråga om tillsynen över den offentliga verksamheten helt likartade uppgifter, varför Justitiekanslern regelmässigt avstår från att granska klagomål som prövas eller redan har prövats av JO.

7. Anmälan gäller ett beslut att inleda, inte inleda eller lägga ned en förundersökning eller att väcka, inte väcka eller lägga ned ett åtal. Ett sådant beslut bygger på bedömningar, som Justitiekanslern i princip aldrig uttalar sig om. Den som är missnöjd med ett beslut i en sådan fråga kan begära överprövning av beslutet hos en högre åklagare.

8. Anmälan gäller en påstått brottslig gärning. Justitiekanslerns befogenheter som åklagare innebär inte att Justitiekanslern ska ersätta polisen och de vanliga åklagarna inom deras normala ansvarsområde. Justitiekanslern kan inleda förundersökning och väcka åtal för brott som en befattningshavare har begått i tjänsten. Denna möjlighet är dock i första hand tänkt att användas när en misstanke om brott kommer fram i samband med behandlingen av ett ärende som Justitiekanslern har beslutat att granska närmare.

9. Anmälan rör förhållanden mellan arbetsgivare och arbetstagare. Justitiekanslern utreder som regel inte sådana anmälningar, eftersom det finns en särskild ordning för hur arbetstvister ska lösas.